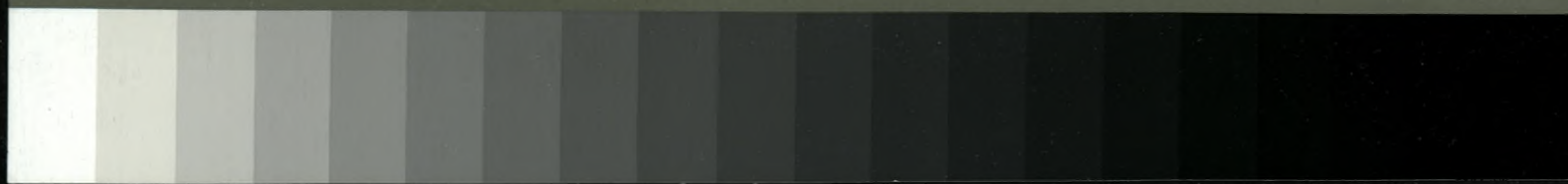

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

ZAKŁAD TECHNOLOGII KSZTAŁCENIA

Egz. nr ... 2

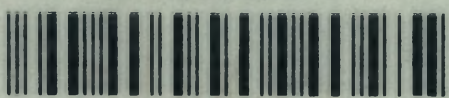
Ppłk dr Stefan ŚLUSARCZYK

UMIEJĘTNOŚCI I NAWYKI KADRY NAUKOWO-DYDAKTYCZNEJ I SŁUCHACZY
AKADEMII OBRONY NARODOWEJ
PRZEJAWIANE W WYKORZYSTANIU TECHNICZNYCH ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH
W PROCESIE KSZTAŁCENIA

/Sprawozdanie z badań/

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/2823

05-002823-002-0

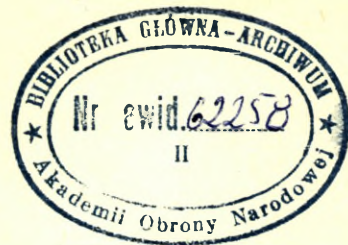

WARSZAWA

1995

62258

Ppłk dr Stefan ŚLUSARCZYK

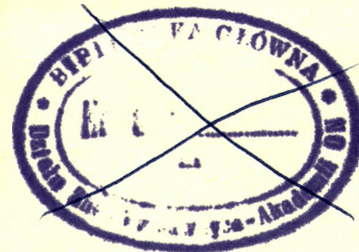

UMIEJĘTNOŚCI I NAWYKI KADRY NAUKOWO-DYDAKTYCZNEJ
I SŁUCHACZY AKADEMII OBRONY NARODOWEJ
PRZEJAWIANE W WYKORZYSTANIU TECHNICZNYCH ŚRODKÓW
DYDAKTYCZNYCH W PROCESIE KSZTAŁCENIA
/sprawozdanie z badań/

W literaturze pedagogicznej podkreśla się coraz częściej, że techniczne środki dydaktyczne zastosowane w procesie kształcenia wpływają na uzyskiwanie lepszej efektywności kształcenia. W związku z tym problem właściwego stosowania na szeroką skalę tychże środków nabiera szczególnej wagi. W celu dokonania, w miarę możliwości, obiektywnej oceny tego zjawiska przeprowadzono badania wśród kadry naukowo-dydaktycznej /94 - losowo wybranych respondentów/ i słuchaczy akademii /91 - respondentów spośród wszystkich kierunków i lat studiów/. Kadry naukowo-dydaktycznej zadano pytania, prosząc w nich o określenie własnych umiejętności w zakresie wykorzystania technicznych środków dydaktycznych. Natomiast słuchaczy poproszono o ocenę poprawności obsługi pomocy naukowych, a zwłaszcza technicznych środków dydaktycznych oraz kierowanie percepcją słuchaczy przez nauczycieli akademickich.

Biorąc pod uwagę, że specyfika kształcenia nie jest jednakowa dla wszystkich przedmiotów nauczania dokonano podziału na bloki przedmiotowe, a mianowicie:

- blok przedmiotów taktyczno-operacyjnych;
- blok przedmiotów nauk społecznych;

- języki obce;
- blok przedmiotów administracyjno-organizacyjnych.

(Odpowiedzi kadry dydaktycznej przedstawiono z uwzględnieniem charakterystyki socjograficznej przedstawionej w tabeli 1. X

Nauczyciele akademicy znają i potrafią wykorzystać techniczne środki dydaktyczne w procesie dydaktycznym^{1/}. Stosunek deklaracji do rzeczywistości, czyli samoocena kadry naukowo-dydaktycznej a ocena słuchaczy jest przedstawiona w tabelach 1 i 2.

Na pytanie, "czy posługuje się technicznymi środkami dydaktycznymi w sposób naturalny?", nauczyciele akademicy w prawie stu procentach odpowiedzieli pozytywnie. Natomiast słuchacze byli w swoich ocenach bardziej krytyczni i pozytywnie oceniło kadrę dydaktyczną 82% /dot. wykładowców z bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych/, 57,8% /dot. bloku przedmiotów społecznych/, 60,3% /dot. lektorów języków obcych/, 50% /dot. bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych/. *

Ponad 90% kadry dydaktycznej określa się, że z łatwością przechodzi od jednego do drugiego środka dydaktycznego i kontroluje reakcje słuchaczy. Natomiast procent słuchaczy odnoszących podobne wrażenie jest zdecydowanie niższy. Najwięcej /66,7%/ słuchaczy potwierdza taką umiejętność u kadry reprezentującej blok przedmiotów taktyczno-operacyjnych i

1/ Por. S. Ślusarczyk, Baza dydaktyczna w systemie przygotowania kadr dowódczo-sztabowych Akademii Obrony Narodowej, /rozprawa doktorska/ Warszawa 1994. ✓

TABELA 1

CHARAKTERYSTYKA SOCJOGRAFICZNA KADRY NAUKOWO-DYDAKTYCZNEJ
POZYTYWNE OCENIAJĄCEJ WŁASNE UMIEJĘTNOŚCI
W ZAKRESIE OBSŁUGI TECHNICZNYCH ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH

S P O S Ō B D Z I A Ł A N I A	D A N E S O C J O G R A F I C Z N E								
	Zajmowane stanowisko słuŹbowe		Tytuł, stopieñ naukowy		Staż pracy naukowo-dydaktycznej		Grupa przedmiotów nauczania		
	kier./szef/ zesp.nauk.- dydakt., sam.prac. nauk.dyd.	prac. zesp. nauk.dyd.	profesor, doktor hab.	doktor, magister, ofic. dypl.	1 - 7 lat	8 i wię- cej lat	taktyczno- operacyjnych	społecznych	administra- cyjno - or- ganizacyj- nych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a/ Posługuję się technicznymi środkami dydaktycznymi w sposób naturalny	96,2%	98,2%	90,9%	98,4%	100%	96,9%	100,0%	96,0%	100,0%
b/ Z łatwością przechodzę od jednego do drugiego technicznego środka dydaktycznego i kontroluję reakcje studentów	92,0%	96,4%	90,0%	95,0%	93,8%	95,2%	100,0%	92,9%	94,1%
c/ Potrafię dostosować czas przekazu przy pomocy technicznych środków dydaktycznych do możliwości percepcyjnych studentów	92,6%	98,2%	91,7%	96,7%	94,4%	96,9%	100,0%	93,1%	100,0%

odpowiednio: 47% - wykładowcy z bloku przedmiotów nauk społecznych; 56,3% - lektorzy języków obcych; 41,9% - wykładowcy z bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych. Podobne wrażenie odnoszą słuchacze odpowiadając na pytanie dotyczące podzielności uwagi wykładowców w trakcie obsługi technicznych środków dydaktycznych.

TABELA 2

**POPRAWNOŚĆ OBSŁUGI ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH
ORAZ KIEROWANIE PERCEPCJĄ SŁUCHACZY
PRZEZ NAUCZYCIELI AKADEMICKICH W OCENIE STUDENTÓW**

Sposób działania	Blok przedmiotów			
	taktycz- no-ope- rac.	spo- łecz- nych	jęz. obcych	admini- strac.- org.
Prowadzący zajęcia posługuje się środkiem dydaktycznym w sposób naturalny	82,0%	57,8%	60,3%	50,0%
Nauczyciel z łatwością przechodzi od jednego do drugiego środka dydaktycznego i kontroluje reakcje studentów	66,7%	47,0%	56,3%	41,9%
W trakcie manipulowania środkami dydaktycznymi cechuje nauczycieli podzielność uwagi	67,9%	50,6%	67,2%	41,4%
Nauczyciel twarzą jest zwrócony do studentów	90,4%	78,6%	83,1%	77,3%
Czas przekazu przy użyciu technicznych środków dydaktycznych nauczyciel dostosowuje do możliwości percepcyjnych studentów	70,6%	67,1%	61,4%	58,0%

Tak surową ocenę niwelują częściowo odpowiedzi na następane pytanie, a mianowicie "czy nauczyciel twarzą jest zwrócony do słuchaczy?". Najwięcej pozytywnych odpowiedzi /90,4%/ odnosi się także do nauczycieli z bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych. Pozostałe oceny są również wysokie - 78,6% /dot. wykładowców z bloku przedmiotów społecznych/; 83,1% /dot. lektorów języków obcych/; 77,3% /dot. wykładowców z bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych/.

Następne pytanie zadane wykładowcom i słuchaczom brzmi następująco: "czy czas przekazu, przy użyciu technicznych środków dydaktycznych, jest dostosowany do możliwości percepcyjnych studentów?". Kadra naukowo-dydaktyczna w zdecydowanej większości /ponad 90%/ ocenia, iż potrafi dostosować czas przekazu przy pomocy technicznych środków dydaktycznych do możliwości słuchaczy. Natomiast rozkład odpowiedzi słuchaczy oceniających działalność nauczycieli w tym zakresie jest bardziej zróżnicowany. Najwyższą ocenę, podobnie jak na poprzednie pytania otrzymali nauczyciele akademicy z bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych - 70,6%.

Natomiast pozostali odpowiednio 67,1 - wykładowcy z bloku przedmiotów społecznych; 61,4% - lektorzy języków obcych; 58% - wykładowcy z bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych.

Z przedstawionego zestawienia odpowiedzi kadry naukowo-dydaktycznej i słuchaczy wynika, że nauczyciele akademicy nie w pełni wykorzystują swoje kwalifikacje w toku zajęć dy-

daktycznych. Uwaga ta dotyczy w szczególności wykładowców z bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych.

Dążąc do wzbogacenia bazy dydaktycznej o nowe środki trzeba uznać, iż o jakości pracy uczelni decyduje przede wszystkim kadra nauczająca, a zwłaszcza stosowane przez nią nowoczesne środki i materiały dydaktyczne. Intensyfikacja procesu uczenia się drogą stosowania środków poglądowych oznacza podniesienie jakości opanowania struktury wiedzy i skrócenie czasu przeznaczonego na jej przyswojenie. Wprowadzenie środków poglądowych natrafia na pewien opór, czy też brak entuzjazmu ze strony nauczycieli akademickich i studentów. Przyczyny tego są wielostronne, z jednej strony tkwią w uwarunkowaniach obiektywnych procesu kształcenia, m.in w słabej jakości materiałów dydaktycznych i niedoskonałym zapleczu sprawiającym, że ciężar wytwarzania materiałów w zbyt dużym stopniu obciąża wykładowcę. Nie mniej ważne są też subiektywne uwarunkowania natury psychologicznej wśród nauczycieli akademickich. Szkoły wyższe wytworzyły prawie niezauważalny system samokontynuacji i ciągłości, polegający na tym, że kolejne pokolenia nauczycieli naśladują swoich poprzedników. W ten sposób wytwarza się tradycja otoczona nimbem dostojności, utrzymująca konserwatyzm w podejściu do procesu kształcenia, który jest przełamany z pewnymi oporami, co obrazują wyniki badań prezentowane w tabelach: 3, 4, 5, 6. Przedstawione tabele ukazują tylko rozkład odpowiedzi pozytywnych na zadane pytania. Za-

prezentowane wyniki badań różnią się znacznie między sobą, a wynika to głównie z innej perspektywy oceny. Studenci oceniali globalnie sposób prowadzenia zajęć dydaktycznych z podziałem tylko na blok przedmiotów nauczania. Natomiast nauczyciele akademicy w swych wypowiedziach poddali samoocenie całą swą działalność dydaktyczną.

Dla właściwego zrozumienia rozpatrywanego problemu zadano respondentom pytania określające klimat zajęć dydaktycznych. Brzmiały one następująco: "W jakim stopniu działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na wytworzenie wśród słuchaczy atmosfery swobodnego wyrażania własnych myśli?" i "W jakim stopniu obok przekazywanej wiedzy merytorycznej związanej z tematem zajęć, nauczyciele akademicy zwracali uwagę słuchaczy na stronę organizacyjną zajęć, a także na stosowane metody przekazywania wiedzy, widząc w tym elementy przygotowania do przyszłej pracy dydaktyczno-wychowawczej?" Odpowiedzi zaprezentowane w tabelach 3 i 4 są w dużym stopniu zbieżne w odniesieniu do kadry naukowo-dydaktycznej reprezentującej przedmioty taktyczno-operacyjne i społeczne oraz studentów, których opinie odnoszą się do tychże grup nauczycieli. W obu przypadkach można zauważyć wyższy odsetek odpowiedzi pozytywnych wśród studentów kończących akademię. W tak przedstawionej atmosferze kształcenia zobrazowanej wynikami badań - na pytanie "czy stosuje się głównie jeden środek dydaktyczny?" studenci od-

CHARAKTERYSTYKA SOCJOGRAFICZNA KADRY NAUKOWO-DYDAKTYCZNEJ
KTÓRA CZĘSTO I BARDZO CZĘSTO PREFERUJE PRZEDSTAWIONE SPOSOBY DZIAŁANIA W TOKU ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH

S P O S Ō B D Z I A Ł A N I A	D A N E S O C J O G R A F I C Z N E								
	Zajmowane stanowisko słuŹbowe		Tytuł, stopień naukowy		Staż pracy naukowo-dydaktycznej		Grupa przedmiotów nauczania		
	kier./szef/ zesp.nauk.- dydakt., sam.prac. nauk.dyd.	prac. zesp. nauk.dyd.	profesor, doktor hab.	doktor, magister, ofic. dypl.	1 - 7 lat	8 i wię- cej lat	taktyczno- operacyjnych	społecznych	administra- cyjno - or- ganizacyj- nych
a/ Wytworzenie wśród słuŹaczy atmosfery swobodnego wyrażania własnych myśli i poglądów we wszystkich formach zajęć	93,1%	96,8%	84,6%	96,9%	95,2%	95,6%	100,0%	93,8%	94,4%
b/ Obok przekazywanej wiedzy merytorycznej związanej z tematem zajęć zwraca uwagę słuŹchaczy na stronę organizacyjną, a także na stosowane metody przekazywania wiedzy, widząc w tym elementy przygotowania do przyszłej pracy dydaktyczno-wychowawczej	64,3%	63,6%	61,5%	67,2%	50,0%	69,2%	75,7%	60,7%	50,0%
c/ Optymalne wykorzystanie środków dydaktycznych, a w tym:									
c.1. komputera	40,0%	43,6%	8,3%	50,0%	42,9%	43,8%	55,6%	30,0%	25,0%
c.2. magnetowidu	40,0%	50,0%	25,0%	53,1%	42,9%	49,0%	52,8%	45,5%	33,3%
c.3. magnetofonu	50,0%	45,2%	27,3%	48,8%	40,0%	51,1%	55,9%	45,5%	25,0%
c.4. rzutnika światła dziennego	66,7%	60,0%	46,2%	66,0%	62,5%	64,4%	71,1%	45,5%	70,6%
c.5. tablicy kred.	62,5%	64,4%	36,4%	70,8%	60,0%	67,3%	69,4%	56,5%	70,0%
c.6. map i wykresów	60,0%	60,0%	36,4%	65,9%	57,1%	63,3%	68,6%	47,6%	66,7%
d/ Przygotowanie słuŹchaczy do swobodnego posługiwania się TSD w toku zajęć, a w tym:									
d.1. komputerem	50,0%	27,6%	18,2%	37,0%	45,5%	33,3%	50,0%	8,3%	37,5%
d.2. magnetowidem	41,7%	22,2%	22,2%	22,7%	44,4%	24,1%	55,6%	7,1%	-
d.3. magnetofonem	41,7%	20,0%	22,2%	20,0%	33,3%	25,0%	52,9%	7,7%	-
d.4. rzutnikiem światła dziennego	61,9%	32,4%	50,0%	40,0%	41,7%	43,2%	65,4%	11,8%	42,9%
d.5. tablicą kredową	46,7%	33,3%	40,0%	33,3%	45,5%	36,7%	59,1%	8,3%	28,6%
d.6. mapą i wykresem	50,0%	34,5%	40,0%	38,5%	40,0%	41,2%	60,9%	7,1%	42,9%
e/ Przekazywanie duŹej ilości informacji	34,8%	48,1%	40,0%	47,3%	44,4%	44,8%	18,8%	63,0%	58,8%

SPOSÓB DZIAŁANIA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH W PROCESIE KSZTAŁCENIA
/W OPINII STUDENTÓW/

Sposób działania nauczycieli akademickich	Grupa przedmiotów nauczania	Rok studiów		Wydział			
		1 rok	2 rok	WWL	WWLiOP	WNH	
1	2	3	4	5	6	7	
W jakim stopniu, zdaniem Pana, działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na wytworzenie wśród słuchaczy atmosfery swobodnego wyrażania własnych myśli i poglądów we wszystkich formach zajęć?	taktyczno-operacyjnych	72,6%	88,0%	82,5%	80,8%	61,9%	
	społecznych	82,0%	91,7%	82,9%	100%	70,0%	
	języków obcych	55,3%	50,0%	45,5%	63,2%	60,0%	
	administracyjno-organizacyjnych	48,5%	38,9%	33,3%	46,7%	66,7%	
W jakim stopniu, zdaniem Pana, obok przekazywanej wiedzy merytorycznej związanej z tematem zajęć, nauczyciele akademicy zwracali uwagę słuchaczy na stronę organizacyjną zajęć, a także na stosowane metody przekazywania wiedzy, widząc w tym elementy przygotowania do przyszłej pracy dydaktycznych.	taktyczno-operacyjnych	63,8%	86,4%	69,4%	70,8%	70,0%	
	społecznych	58,9%	83,3%	62,9%	76,9%	57,9%	
	języków obcych	41,5%	30,0%	36,7%	44,4%	30,8%	
	administracyjno-organizacyjnych	29,4%	45,0%	33,3%	41,2%	30,0%	
W jakim stopniu, zdaniem Pana, działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na optymalne wykorzystanie środków dydaktycznych?	komputer	taktyczno-operacyjnych	33,3%	77,3%	48,5%	44,4%	47,4%
		społecznych	11,6%	23,1%	12,0%	31,3%	-
		języków obcych	5,0%	18,2%	9,5%	14,3%	-
		administracyjno-organizacyjnych	18,9%	38,5%	27,3%	23,1%	20,0%
	magnetowid	taktyczno-operacyjnych	36,0%	42,1%	22,6%	55,0%	44,4%
		społecznych	35,6%	41,2%	-	78,3%	29,4%
		języków obcych	5,4%	16,7%	8,7%	8,3%	7,1%
		administracyjno-organizacyjnych	3,4%	15,4%	5,3%	9,1%	8,3%
	magnetofon	taktyczno-operacyjnych	20,0%	28,6%	8,3%	25,0%	-
		społecznych	22,2%	23,1%	4,8%	62,5%	-
		języków obcych	53,1%	77,3%	67,6%	66,7%	37,5%
		administracyjno-organizacyjnych	3,8%	8,3%	5,9%	-	10,0%
	Rzutnik światła dziennego	taktyczno-operacyjnych	93,1%	96,0%	92,3%	95,8%	95,0%
		społecznych	79,3%	85,7%	74,3%	96,0%	73,7%
		języków obcych	16,2%	50,0%	35,7%	30,8%	-
		administracyjno-organizacyjnych	42,4%	70,6%	56,0%	64,3%	27,3%
Tablica	taktyczno-operacyjnych	94,4%	96,0%	94,7%	91,3%	100%	
	społecznych	85,5%	85,7%	80,0%	95,7%	83,3%	
	języków obcych	90,4%	86,4%	85,3%	90,9%	94,4%	
	administracyjno-organizacyjnych	77,8%	78,9%	66,7%	86,7%	92,3%	
Mapy i wykresy	taktyczno-operacyjnych	94,7%	100%	97,2%	95,8%	95,0%	
	społecznych	73,6%	64,7%	64,5%	80,0%	73,7%	
	języków obcych	26,3%	25,0%	25,0%	30,8%	23,1%	
	administracyjno-organizacyjnych	45,5%	42,9%	47,6%	38,5%	46,2%	

Sposób działania nauczycieli akademickich		Grupa przedmiotów nauczania	Rok studiów		Wydział		
			1 rok	2 rok	WWL	WWLiOP	WNH
1		2	3	4	5	6	7
W jakim stopniu, zdaniem Pana, działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na przygotowanie słuchaczy do swobodnego posługiwania się środkami dydaktycznymi w toku zajęć?	komputer	taktyczno-operacyjnych	36,5%	37,9%	47,5%	52,9%	44,4%
		społecznych	10,3%	16,7%	12,5%	25,0%	-
		języków obcych	3,0%	9,1%	9,1%	-	-
		administracyjno-organizacyjnych	13,3%	28,6%	19,0%	27,3%	8,3%
	magnetowid	taktyczno-operacyjnych	34,1%	29,4%	13,8%	50,0%	50,0%
		społecznych	29,8%	18,8%	-	66,7%	16,7%
		języków obcych	2,5%	-	-	8,3%	-
		administracyjno-organizacyjnych	17,6%	14,3%	4,5%	23,1%	30,8%
	magnetofon	taktyczno-operacyjnych	20,0%	15,4%	20,0%	30,8%	-
		społecznych	26,3%	26,7%	8,3%	61,1%	9,1%
		języków obcych	37,2%	44,4%	35,7%	55,6%	26,7%
		administracyjno-organizacyjnych	3,6%	6,7%	9,1%	-	-
	Rzutnik światła dziennego	taktyczno-operacyjnych	81,8%	87,0%	84,2%	82,6%	82,4%
		społecznych	59,6%	71,4%	63,6%	67,3%	44,4%
		języków obcych	21,1%	43,8%	36,0%	33,3%	7,1%
		administracyjno-organizacyjnych	46,9%	68,8%	52,2%	42,9%	72,7%
	Tablica	taktyczno-operacyjnych	78,0%	90,9%	87,9%	81,0%	72,2%
		społecznych	54,9%	71,4%	60,6%	72,7%	41,2%
		języków obcych	59,1%	77,8%	63,0%	68,4%	62,5%
		administracyjno-organizacyjnych	59,5%	76,5%	62,5%	68,8%	64,3%
Mapy i wykresy	taktyczno-operacyjnych	81,6%	95,2%	87,1%	85,7%	83,3%	
	społecznych	48,7%	60,0%	45,8%	76,5%	35,3%	
	języków obcych	12,1%	27,3%	23,8%	18,2%	-	
	administracyjno-organizacyjnych	42,4%	53,3%	38,1%	57,1%	46,2%	
W jakim stopniu, zdaniem Pana, działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na przekazywanie dużej ilości informacji głównie w sposób werbalny?	taktyczno-operacyjnych	86,7%	77,3%	84,6%	78,3%	88,9%	
	społecznych	84,8%	61,9%	76,9%	75,0%	82,4%	
	języków obcych	75,0%	64,7%	52,4%	71,4%	100%	
	administracyjno-organizacyjnych	63,6%	75,0%	66,7%	66,7%	71,4%	

powiadali na podstawie obserwacji określonych jednostek lekcyjnych. Rozkład odpowiedzi twierdzących /tabela 5 i 6/ był następujący: 68,2% w bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych; 48,1% w bloku przedmiotów społecznych; 34,4% w bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych; 43,0% w nauczaniu języków obcych. Kadra naukowo-dydaktyczna z grupy "kierownik zespołu naukowo-dydaktycznego, samodzielny pracownik naukowo-dydaktyczny" tylko w 33,3% odpowiedziała twierdząco. Najwięcej nauczycieli akademickich stosujących jeden środek dydaktyczny jest wśród nauczycieli reprezentujących blok przedmiotów administracyjno-organizacyjnych.

[Rozkład odpowiedzi twierdzących na pytanie - "czy wykorzystuje się kilka różnych środków dydaktycznych?" był następujący: 40,5% w bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych; 29,1% w bloku przedmiotów społecznych; 18,0% języki obce; 5,7% w bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych. Wskaźnik odpowiedzi twierdzących w badanej populacji studentów świadczy o tym, że praktycznie wykładowcy przedmiotów administracyjno-organizacyjnych nie stosują w toku zajęć jednocześnie więcej niż jeden środek dydaktyczny. Nauczyciele akademicy odpowiadali na to pytanie według innej zasady, ponieważ było to pytanie częściowo otwarte. W związku z tym sami wpisywali które środki dydaktyczne stosują, a których raczej nie lub nigdy. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że najbogatsze w środki dydaktyczne są zajęcia prowadzone przez kadre naukowo-dydaktyczną reprezentującą przedmioty taktyczno-operacyjne, a najuboższy zestaw stosowany jest w trakcie

CHARAKTERYSTYKA SOCJOGRAFICZNA KADRY NAUKOWO-DYDAKTYCZNEJ
WYKORZYSTUJĄCEJ CZĘSTO I BARDZO CZĘSTO ŚRODKI DYDAKTYCZNE W PROCESIE KSZTAŁCENIA

S P O S Ō B D Z I A Ł A N I A	D A N E S O C J O G R A F I C Z N E								
	Zajmowane stanowisko słuŹbowe		Tytuł, stopień naukowy		Staż pracy naukowo-dydaktycznej		Grupa przedmiotów nauczania		
	kier./szef/ zesp.nauk.- dydakt., sam.prac. nauk.dyd.	prac. zesp. nauk.dyd.	profesor, doktor hab.	doktor, magister, ofic. dypl.	1 - 7 lat	8 i wię- cej lat	taktyczno- operacyjnych	społecznych	administra- cyjno - or- ganizacyj- nych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a/ Stosuje głównie je- den środek dydak- tyczny	33,3%	71,8%	62,5%	65,1%	45,5%	62,2%	56,5%	55,0%	78,6%
b/ Wykorzystuje kilka różnych środków dy- daktycznych i są to:									
b.1. komputer	60,0%	44,4%	28,6%	46,4%	33,3%	55,2%	66,7%	28,6%	38,5%
b.2. magnetowid	58,8%	40,5%	50,0%	41,0%	16,7%	54,8%	60,0%	50,0%	23,1%
b.3. magnetofon	50,0%	45,0%	33,3%	44,4%	16,7%	55,0%	83,3%	60,0%	11,1%
b.4. rzutnik światła dziennego	78,3%	70,8%	58,3%	73,5%	56,3%	79,6%	93,9%	50,0%	68,8%
b.5. tablica kredowa	72,7%	61,9%	50,0%	66,7%	42,9%	75,0%	93,3%	33,3%	50,0%
b.6. mapy i wykresy	66,7%	58,3%	57,1%	58,3%	55,6%	62,5%	85,7%	37,5%	50,0%
b.7. inne	57,1%	54,5%	42,9%	52,9%	42,9%	59,1%	75,0%	75,0%	33,3%
c/ Preferuje werbalny sposób przekazu i tablicę kredową	64,7%	72,5%	85,7%	70,5%	64,3%	73,2%	52,4%	72,4%	92,9%
d/ Stosuje wyłącznie werbalny sposób przekazu	28,6%	12,0%	14,3%	14,3%	22,2%	16,7%	17,6%	9,1%	20,0%

TABELA 6

**CZĘSTOTLIWOŚĆ I DOBÓR ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH
WYKORZYSTYWANYCH PRZEZ NAUCZYCIELI AKADEMICKICH
W PROCESIE KSZTAŁCENIA**

Sposób działania	Blok przedmiotów			
	takt.- oper.	społecz- nych	jéz. obcych	adm.- org.
Stosuje głównie jeden środek dydaktyczny i jest to uzasadnione	68,2%	48,1%	43,0%	34,4%
Wykorzystuje kilka różnych środków dydaktycznych i studenci są "wtrenowani" do takich zajęć	40,5%	29,1%	18,0%	5,7%
Używa żywe słowo i tablicę kredową	84,1%	72,0%	91,9%	63,9%
Prowadzący zajęcia stosuje wyłącznie żywe słowo	61,3%	73,2%	68,8%	75,0%

zajęć z przedmiotów administracyjno-organizacyjnych. (Najbardziej preferowanym technicznym środkiem dydaktycznym jest rzutnik światła dziennego /90,3% w bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych; 50,0% w bloku przedmiotów społecznych; 68,8% w bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych/ i magnetofon /83,3% w bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych: 60,0% w bloku przedmiotów społecznych; 11,1% w bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych/. Ponadto powszechnie wykorzystywana jest tablica kredowa oraz, co jest

typowe dla kształcenia oficerów mapy i wykresy /85,7% w grupie przedmiotów taktyczno-operacyjnych/.

W celu określenia miejsca środków dydaktycznych w systemie kształcenia zbadano opinie kadry naukowo-dydaktycznej i studentów stawiając następujące pytania: "W jakim stopniu działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na optymalne wykorzystanie środków dydaktycznych?" i "W jakim stopniu działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na przygotowanie słuchaczy do swobodnego posługiwania się środkami dydaktycznymi w toku zajęć?". Z uzyskanych wypowiedzi wynika, że środki dydaktyczne nie są jednakowo traktowane w badanych grupach przedmiotów kształcenia.

Z wypowiedzi nauczycieli akademickich z bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych wynika, że ponad 50% badanej populacji optymalnie wykorzystuje w toku zajęć często i bardzo często takie środki, jak: komputer, magnetowid i magnetofon, przy czym stara się też przygotować słuchaczy do swobodnego posługiwania się tymi środkami w toku zajęć. Częściej też kadra ta zwraca uwagę na pełne wykorzystanie rzutnika światła dziennego /ok. 70%/ , tablicy kredowej oraz map i wykresów. W niewiele niższym stopniu /ok. 60%/ stara się ukierunkować studentów do właściwego wykorzystania w toku zajęć dydaktycznych tychże środków. Natomiast słuchacze odnosząc się do nauczycieli akademickich z bloku przedmiotów taktyczno-operacyjnych w podobnym stopniu ocenili wykorzystanie komputera, a znacznie niżej magnetowidu /ok. 30%/ i magnetofonu

/ok. 20%/ . Studenci jednoznacznie określili, że kadra nauko-
wo-dydaktyczna bardzo dużo uwagi przywiązuje do rzutnika
światła dziennego, tablicy kredowej oraz map i wykresów
/ponad 90%/ i niewielu mniej /ok. 80%/ wymaga by studenci
posługiwali się nimi sprawnie w toku zajęć.

Z wypowiedzi nauczycieli akademickich z bloku przedmiotów
społecznych wynika, że ok. 45% badanych stara się optymalnie
zastosować środki dydaktyczne w toku zajęć /komputer stosuje
ok. 30% badanej populacji/. Natomiast tylko ok. 10% badanych
stara się przekazać studentom swoje umiejętności w zakresie
wykorzystania środków dydaktycznych w trakcie zajęć. Studen-
ci Wydziału Wojsk Lądowych i Wydziału Nauk Humanistycznych w
zasadzie potwierdzają powyższe wypowiedzi. Zastrzeżenia bu-
dzi jedynie większe wykorzystanie /od deklarowanego/ tablicy
kredowej, rzutnika światła dziennego, map i wykresów. Stu-
denci Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej ocenia-
ją sposób działania i ukierunkowanie wykładowców reprezentu-
jących przedmioty społeczne na poziomie porównywalnym do na-
uczycieli nauk taktyczno-operacyjnych.

Ponadto z przeprowadzonych badań wynika, że nauczyciele
akademiccy z bloku przedmiotów administracyjno-organizacyj-
nych w małym stopniu zwracają uwagę na pełne wykorzystanie
komputera, magnetowidu i magnetofonu /25-33%/ w toku zajęć
oraz nie starają się by nauczyć i wymagać od słuchaczy wyko-
rzystania w toku zajęć magnetowidu i magnetofonu. Natomiast
ok. 70% tychże nauczycieli często i bardzo często zwraca

uwagę na optymalne wykorzystanie tablicy kredowej, rzutnika światła dziennego oraz map i wykresów, przy czym tylko połowa tejże liczby wykładowców wymaga tego od studentów i stara się podnieść ich umiejętności w tym zakresie. Opinie studentów tylko w przypadku wymagań wykorzystania tablicy kredowej są wyraźnie wyższe /ponad 60%/ niż deklarują wykładowcy, a w pozostałych przypadkach są zbieżne w zarysowanych przez nauczycieli akademickich preferencjach.

Studenci odpowiadając na pytanie "W jakim stopniu działalność nauczycieli akademickich ukierunkowana była na przekazanie dużej ilości informacji w sposób werbalny?" potwierdzili, że jest to bardzo często stosowana forma przekazu w toku zajęć dydaktycznych.

Z przedstawionych wyników badań wynika, że w najbardziej pogładowy sposób są prowadzone zajęcia dydaktyczne z taktyki i sztuki operacyjnej, a następnie z bloku przedmiotów społecznych. Najmniejszą wagę do środków dydaktycznych przywiązują wykładowcy z bloku przedmiotów administracyjno-organizacyjnych.

UNIOSIA

Mając na uwadze powyższe wyniki badań oraz wnioski płynące z literatury przedmiotu nasuwają się następujące wnioski i uogólnienia dotyczące działań zmierzających do podniesienia efektywności wykorzystania technicznych środków dydaktycznych w procesie kształcenia:

1. Przygotowanie pedagogiczne z zakresu nowoczesnej tech-

nologii kształcenia powinno być systemowe i interdyscyplinarne.

2. Kadra naukowo-dydaktyczna przy obecnym poziomie znajomości obsługi i wykorzystania technicznych środków dydaktycznych nie w pełni z nich korzysta, gdyż zaplecze usługowo-produkcyjne audiowizualnych środków dydaktycznych jest zbyt ubogie i wymaga nakładów finansowych i wsparcia kadrowego.

3. W trakcie zajęć dydaktycznych, z wykorzystaniem technicznych środków dydaktycznych, nauczyciele akademicy winni zwracać uwagę studentów na sposób ich wykorzystania. Powyższe działania wpłyną na podniesienie kwalifikacji pedagogicznych przyszłych absolwentów.

4. Wykorzystać preferencje nauczycieli akademickich do stosowania, wśród innych środków dydaktycznych, rzutnika światła dziennego. Stworzyć warunki do stopniowego przejścia od samodzielnie wykonywanego foliogramu do wykorzystania obrazu z komputera, eksponowanego z użyciem odpowiednich przystawek oraz rozszerzenia tego zestawu o magnetowid, stosując w kształceniu multimedialnym tak zwane interaktywne wideo.

5. Dokonać oceny stopnia wykorzystania technicznych środków dydaktycznych i spowodować ewentualne przesunięcia, tak by spełniały one funkcje dydaktyczne, a nie dekoracyjne;

6. Dokonać przeglądu stanu technicznego i przydatności środków dydaktycznych;

7. Wobec nagromadzenia w akademii dużej ilości sprzętu komputerowego oraz innych nowoczesnych środków dydaktycznych istnieje konieczność funkcjonowania ogólnoakademickiego serwisu technicznego, zajmującego się konserwacją i naprawami /może w ramach Zakładu Technologii Kształcenia?/;

8. Dokonać przeglądu i wycofać z użycia materiały audio-wizualne nie spełniające podstawowych wymogów metodycznych, technicznych i estetycznych;

9. Wykorzystując kwalifikacje pracowników Centrum Informatyki, Wydziału Wydawniczego, Zakładu Technologii Kształcenia itp. organizować kursy i warsztaty, celem poznania możliwości korzystania z oferowanych usług, nauki projektowania i wykonywania materiałów dydaktycznych;

10. W procesie modernizacji bazy dydaktycznej kierować się zasadą koncentracji wysiłku intelektualnego, materialnego i organizacyjnego;

11. W salach dydaktycznych będących miejscem samokształcenia, jak również w internatach stworzyć warunki materialne i organizacyjne do korzystania z nowoczesnych środków dydaktycznych /komputer, magnetowid, itp./.

